

BURCU KARAKAŞ • “Biz Her Şeyiz”

BURCU KARAKAŞ Mesleğini çok seven gazeteci. Marmara Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nün ardından uluslararası ilişkiler ve gazetecilik üzerine aldığı yüksek lisans eğitimini Boston Üniversitesi'nde tamamladı. *Milliyet* gazetesinde başladığı mesleğini, Deutsche Welle Türkçe Servisi'nde sürdürüyor. *Erkeklik Ofsayta Düşünce: Futbol, Eşcinsellik ve Halil İbrahim Dinçdağ'ın Hikâyesi* (Bawer Çakır ile birlikte, İletişim Yayınları, 2013); *Manşetleri Gör Aklını Kaçırırın: 90'lı Yıllarda Gazetecilik* (İmge Kitabevi Yayınları, 2016), *Yalan Dünya: Reytünger, Tıklar ve Şimdi Reklamlar!* (P24 Kitaplığı, 2016); *Evrım Alataş Kitabı: Ne Olmuş Guldüysük* (Ayizi Kitap, 2018) kitaplarının yazarı. 2015 ve 2019 Avrupa Birliği Araştırmacı Gazetecilik Ödülü, İstanbul Tabip Odası Yazılı Basın Haber Ödülü, Musa Anter Jüri Özel Ödülü, Çağdaş Gazeteciler Derneği Röportaj Ödülü, Halkevleri Dayanışma Ödülü sahibi. Logan Nonfiction Fellowship Programı 2019 bursiyeri.

İletişim Yayınları 3019 • Bugünün Kitapları 256

ISBN-13: 978-975-05-3112-5

© 2021 İletişim Yayıncılık A.Ş. / I. BASIM

I. Baskı 2021, İstanbul

EDITÖR Merve Öztürk

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI Ozan Köse

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Remzi Abbas

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

BURCU KARAKAŞ

“Biz Her Şeyiz”

Diyanet’in İşleri

İÇİNDEKİLER

Başlarken...	7
Diyanet büyüyor	
“Biz her şeyiz”	11
Diyanet A.Ş.	
“Bir bardak suda fırtına koparıyorlar”	37
“Son umudumuz ve son kalemiz: Aile”	71
“Çocuklar, sizce cennet nasıl bir yerdir?”	127
Gençlik faaliyetleri:	
“Milletimizin bekası için zorunluluk halini almıştır”	171
Diyanet Medya	
“Ailenizin Kanalı”	207
“Diyanet eleştirisi, din eleştirisi değildir”	
Prof. Ali Bardakoğlu ile söyleşi	251
Sonuç yerine	259

Başlarken...

Diyanet İşleri Başkanlığı, Cumhuriyet tarihinin en tartışmalı kurumlarından biri. Kurulduğu günden bu yana farklı tartışmaların odağında olan Diyanet, Türkiye'nin değişen siyasi ikliminin de etkisiyle özellikle son on yıldır gündemden düşmüyor. Diyanet'in toplumsal ve siyasal süreçlerde üstlendiği rolün giderek güçlendiği ise tartışılmayacak kadar aşikâr. Bir gazeteci olarak, "Diyanet İşleri Başkanlığı nasıl oldu da bu konuma geldi?" sorusu kadar, "Diyanet eriştiği ayrıcalıklı konumda nasıl çalışmalar yapıyor?" da, uzun süredir kafamı kurcalayan ve bende merak uyandıran sorulardan biriydi. Dolayısıyla bu kitap da diğer kaleme aldığım kitaplar gibi öncelikle kişisel merakımı giderme arzusuyla ortaya çıktı. Araştırdıkça, çoğu zaman parçalı bir şekilde basına yansıyan Diyanet çalışmalarının yalnızca buz dağının görünen kısmı olduğunun ayırdına vardım. Elinizdeki kitap, kişisel merakla başlayan araştırmalarımı kamuoyunda da görünür kılmak istememle hayata geçti. Ülkenin yoğunluğu dinmeyen gündemi içinde gözden kaçanları derli toplu bir şekilde kayda geçmek, dağınık parçaları birleştirerek

Diyanet İşleri Başkanlığı'na dair büyük resimden anlamlı bir kesit sunmak istedim. Bana motivasyon sağlayan amacı gerçekleştirdiğime inansam da bunun takdiri pek tabii okuyucunun, yani sizlerindir.

Kitapta, kamusal ve siyasi alanın vazgeçilmez aktörlerinden birine dönüş(türül)en Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yaptığı harcamaları, Türkiye Diyanet Vakfı'nın çalışmalarını, Diyanet'in aile, kadın, çocuk ve gençlere yönelik geliştirdiği faaliyetleri, kamu kurum ve kuruluşlarıyla imzaladığı işbirliği protokollerine dayanarak ürettiği politikaları, imzalanan protokollere açılan davaları, kendine ait medya araçları ile topluma ilettiği mesajları okuyacaksınız. Kapanışta, eski Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali Bardakoğlu ile yaptığım söyleşi yer alıyor. "Kadın" ve "aile" çalışmalarının ayrı birer bölüm olarak değil, aynı başlık altında yer almasının nedeni, Diyanet'in kadın ve aileyi çoğu zaman birlikte değerlendirmesinden, yani aslında kadını aile içinde konumlandığı için ikisi arasında özellikle ayrıma gitmemesinden kaynaklanıyor.

Kitap çalışmam için memleket gündemiyle zihinsel olarak mümkün olmasa da fiziki mesafe kurmama olanak sağlayan Logan Nonfiction Programı'na ve başta Josh Friedman olmak üzere programın tüm sevecen ekibine, dimağımı açan Rensselaerville kasabasının dinginliğine ve penceremden eksik olmayan dünya güzeli geyiklerine minnettarım. Bilgi, belge, akıl ve sabır verdikleri için Çiğdem Toker, İştah Gözaydın, Pınar Ecevitoglu, Tanıl Bora, Gökçer Tahincioğlu, Feray Aytakin Aydoğan, İlker Akcasoy, Çınar Livane Özer, Hale Gönültaş, Oya Yeğen, Yıldız Tar, Tuğçe Duygu Köksal, Burcu Meltem Arık, Ayşe Çavdar, Ertan Keskinsoy, Bahadır Özgür ve elbette Kazım Kızıl'a teşekkürü borç bilirim. İsimlerini saklı tutmam kaydıyla konuşmayı kabul eden ve anlattıklarıyla kitaba katkı sağlayanlara da

sonsuz teŖekkürler... Prof. Dr. Ali Bardakoğlu'na röportaj talebimi kırmadığı için ayrıca teŖekkür ederim. Kapađa can veren kareyi, fotomuhabiri arkadaŖım Ozan Köse'ye borçluyum. İlk kitabımı yayımlayan İletişim Yayınları'na böyle bir çalışmayla dönmüş olmanın mutluluğunu yaşadığımı da belirtmek isterim. Son olarak, sevgili editörüm Merve Öztürk, kitaba verdiği emek kadar dostluğu için de ayrı bir teŖekkürü hak ediyor. Güveninizi ve desteklerinizi boŖa çıkarmadığımı umuyorum.

Diyanet büyüyor

“Biz her şeyiz”

Bu kitabın yazıldığı günlerde, Ayasofya ve Kariye Müzesi, Diyanet İşleri Başkanlığı'na devredilerek camiye dönüştürüldü. Diyanet'e devredilen tarihî Bomonti Bira Fabrikası bir gün ansızın yıkıldı, harabeye döndü. Covid-19 pandemisi sürerken Heybeliada Sanatoryumu'nun da Diyanet'e tahsis edildiği ortaya çıktı. Toplumsal konulara ilişkin açıklamalarıyla gündemden düşmeyen Diyanet, kent hafızasının orta yerinde tartışmalarla da anılır oldu. Kariye Müzesi'nin ibadete açılmasına dair kararın *Resmî Gazete*'de yayımlandığı gün, akademisyen Ayşe Çavdar ile kısa bir röportaj yapmıştım. Ayşe, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) yerel seçimlerde kaybettiği İstanbul'a büyükşehir belediyesi aracılığıyla müdahale etme şansının kalmadığını hatırlatarak, kıymetli bir tespitte bulundu: “AKP, büyükşehir belediyesinin yokluğunda oluşan siyasi boşluğu Diyanet ile dolduruyor.”

Diyanet 2021 yılı itibarıyla iktidar için yalnızca yerel seçimlerden sonra İstanbul'da oluşan siyasi boşluğu doldurma işlevi görmüyor. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın AKP iktidarının

da önlenemez bir yükselişe geçtiği uzunca bir süredir herkesin malumu. Ancak Diyanet'in bugün geldiği konumu tartışmaya açmadan AKP iktidarı öncesinden bahsetmek gerekiyor. Doç. Dr. Murat Sevinç, 27 Mayıs darbesi sonrası 1961 Anayasası için toplanan Temsilciler Meclisi'ndeki görüşmeler sırasında anayasa hukukçusu Bahri Savcı'nın "Diyanet İşleri Reisliği Teşkilâtı ancak ve ancak toplumun dinî vasfındaki bazı işlerini, dağınıklıktan ve düzensizlikten kurtarmak için bu işleri bir merkeze bağlayarak kanalize etmekten ibarettir. Bu iş bir âmme hizmeti tesisi değil, ancak bir düzenin temin edilmesi işidir," dediğini aktarır.¹ 1961 Anayasası yapım sürecinde Diyanet kurumunun gerekliliğine vurgu yapan Bahri Savcı'nın, 1965'te kurumun yetkileri ve örgütlenmesini genişleten yasaya tepki göstererek, "Türkiye'de Diyanet İşleri Başkanlığı artık Mustafa Kemal'in istediği üzere yalnızca ibadet ve itiyat işleri ile uğraşır, bu alan dışına çıkarılmamasını sağlayacak bir tayin ve denet usulü altına konmuş bir örgüt değildir," der.² Savcı, 1965 kanununa kadar dar bir teşkilat halinde kaldığını ifade ettiği Diyanet'e bu kanunla topluma dinsel yön verme faaliyetlerinde bulunma yetkisi ile milli kültürü bile din çerçevesinde inşa imkânı verildiğini söyler. Bahri Savcı'ya göre, bu durum Atatürk laikliği anlayışına ters düşmektedir. Hukukçu Bahri Savcı'nın bu günleri görseydi yapacağı yorumları tahmin etmek zor değil. Nitekim 1965'ten bu yana gerek Türkiye gerekse Diyanet açısından pek çok şey değişti. Yaşanan değişimde en önemli kırılma noktalarından birinin 12 Eylül olduğunu söylemek yanlış olmaz.

1961 Anayasası'nda "Genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı özel kanununda gösterilen görevleri yerine

---

1 <http://www.diken.com.tr/12-eylul-darbecilerinin-genclere-lenin-mao-ve-kastro-yerine-din-ogretme-arzusu/>

2 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/410/4503.pdf>

getirir” şeklinde olan madde, 1982 Anayasası’nda, “Genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı laiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasi görüş ve düşüncülerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek görevleri yerine getirir” olarak değiştirildi. Böylece devletin ideolojik aygıtı olarak değerlendirilen Diyanet’e, Türk-İslâm sentezinin kurumsallaştığı 12 Eylül sonrası milli kimliği koruma görevi verildi. Doç. Dr. Pınar Kaya Özçelik, Diyanet’in 12 Eylül sürecinde Türklüğün İslâmleştirilmesi ve İslâm’ın Türkleştirilmesi sürecinde kilit işlev üstlendiğini, yeni nesilleri ateist ve komünist ideolojilere karşı korumak ve devlet ideolojisini yaymakla görevli bir kurum olarak tanımlandığını söyler.³ Prof. Dr. İstar Gözaydın da, “milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinmek” görevi ile Kürt meselesinin bir arada düşünölebileceğini ifade eder.⁴

12 Eylül sonrası yeni anayasa kapsamında önemli bir gelişme daha yaşandı ve okullarda din kültürü ve ahlâk bilgisi dersi zorunlu hale geldi. Öte yandan, Cumhurbaşkanı Kenan Evren, halka seslendiği konuşmalarında dinî referanslara ve Kuran ayetlerine yer vermeye başladı. Evren, 7 Kasım 1982 tarihinde anayasa oylamasının hemen öncesinde Eskişehir’de yaptığı konuşmada, mülkiyet hakkının kutsal olduğuna dikkat çekmek için “Dinimiz bunu böyle emrediyor,” sözlerini sarf eder.⁵ Din, 1980 darbesi sonrası devletin ülkedeki ayrışma ve çatışmaların önüne geçme maksadıyla giriştiği toplum mühendisliğinin önemli bir unsuru olarak siyaset sahnesinde yerini almıştır.

1982 Anayasası’nın yürürlüğe girmesinden bir sene sonra yeni Siyasi Partiler Kanunu kabul edildi. 1983 tarihli ka-

3 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/1595/17227.pdf>

4 <https://t24.com.tr/k24/yazi/istar-gozaydin-turkiye-cumhuriyeti-siyasi-iktidarini-dini-otoriteyi-hakimiyet-altinda-tuttugu-bir-cografyada-yeserdi,2991>

5 https://www.youtube.com/watch?v=ViN7kkHor4Q&ab_channel=Jarre76

nunun “Diyanet İşleri Başkanlığı’nın yerinin korunması”nı düzenleyen 89. maddesinde, “Siyasi partiler Diyanet İşleri Başkanlığı’nın genel idare içinde yer almasına ilişkin Anayasa’nın 136. maddesi hükmüne aykırı amaç güdemezler” ibaresi yer aldı. Bu madde, siyasi partilerin Diyanet’in kaldırılmasına yönelik faaliyette bulunamayacağı anlamına geliyordu.

2004 yılında “AK Parti dini bir toplumsal değer olarak önemsemekle birlikte, din üzerinden siyaset yapmayı, devleti ideolojik bir dönüşüme uğratmayı, dinî sembollerle örgütlenmeyi doğru bulmamaktadır,”⁶ diyen Recep Tayyip Erdoğan’ın, 2012 yılına gelindiğinde dindar gençlik yetiştirme arzusunu dile getirerek, “Muhafazakâr demokrat kimliğine sahip bir partiden ateist gençlik yetiştirmemizi mi bekliyorsunuz?” sözleri, Diyanet’e özellikle 2010’dan sonra biçilen rolü anlamamızı kolaylaştırıyor. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 70. Yıl Kutlama Töreni’nde yedi yıl önceki sözlerini yineleyen Erdoğan, “Dindar neslin olduğu bir ülkede inanıyorum ki tüm manevi değerler bir anda yüksek bir sıçrama yapacak ve birbirini menfaat, makam, mevki için değil, Allah için seven bir millet ortaya çıkacaktır,”⁷ diye konuştu. En önemli görevlerinden biri dinî konularda toplumu aydınlatmak olan Diyanet’in, AKP döneminde 2010 sonrası yapılan değişikliklerle yetki ve faaliyet alanlarının genişlemesiyle iktidarın toplumu dönüştürme sevdasına ve devlet yönetimine ortak edildiğini görüyoruz.

Diyanet için AKP döneminde dönüm noktalarından biri de hiç şüphesiz 15 Temmuz darbe girişimi oldu. “Paralel diyanetlerin”, Diyanet’e zarar vereceği tespiti devamlı ola-

6 <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/erdogan-din-uzerinden-siyasete-karsi-yiz-38556005>

7 <https://www.akparti.org.tr/haberler/cumhurbaskanimiz-erdogan-ankara-uni-versitesi-ilahiyat-fakultesi-70-yil-kutlama-toreni-nde-konustu-06-11-2019-16-51-35/>

rak tekrarlanıyor.⁸ Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Ejder Okumuş'a göre, din görevlilerine gönderdiği mesajla ezan ve salâ okunmasını salık vermesi, halkı darbeye karşı direnmeye çağıran notun okunmasını istemesiyle darbe girişiminin başarısızlığa mahkûm edilmesini sağlayan Diyanet'in 15 Temmuz'dan önceki pozisyonuna geri dönmesi mümkün değil. Okumuş, "Kurumun darbe karşıtı devrimci duruşu ona, sonraki hayatında artık kendisiyle, kendi iradesiyle sınırlandırılmayacak bir boyut ve derinlik kazandırmıştır," diyor.⁹ Okumuş'a göre, Diyanet'in geldiği konumda son 10 yıl içinde toplumun bütün kesimlerine açılması, toplumsal konulara daha duyarlı olmasının çok büyük etkisi var. Haksız sayılmaz.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın her sene artan bütçesini, toplumu dizayn etmeye yönelik faaliyet ve açıklamalarını konuşmak neredeyse gündelik hayatımızın rutin bir parçası haline geldi. Kadınların kaç çocuk doğurması gerektiğinin bile artık Diyanet İşleri Başkanı'na sorulduğu günlerden geçiyoruz.¹⁰ "Cami dışı din hizmetlerine ağırlık vermek" ve "Toplumsal sorunların çözümünde etkin rol almak" ilkeleleriyle hareket eden Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün kanun ve yönetmeliklerle düzenlenmiş 42 görevi var. Aile, kadın, gençlik ve çocuklarla ilgili dinî konularda toplu-

---

8 <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/diyanet-isleri-baskani-gormez-paralel-diyanetler-ulkeye-paralel-devlet-kadar-zarar-verir/823564>

9 "15 Temmuz darbe girişimi ve Diyanet'in tarihi rolü", <https://www.aa.com.tr/tr/15-temmuz-darbe-girisimi/15-temmuz-darbe-girisimi-ve-diyanet-in-tarihi-rolu/660288>

10 "Mutlaka ikinin üzerinde, üç, dört gibi geliştirerek nüfus yapımızı hem sağlam hem nicelik hem de nitelik olarak geliştirmemiz ve sağlam hale getirmemiz gerekiyor. Bu konuda toplumumuzun tüm kesimlerinde bir farkındalık oluşturmamız lazım. Çünkü aile toplumun bel kemiğidir. Aile hem sayısal hem de nitelik olarak sağlam olursa biz toplum olarak da sağlam bir yapıya sahip oluruz. Millet, devlet olarak vatanımız, birliğimiz ve beraberliğimiz noktasında da her zaman iyi bir noktada oluruz." <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/diyanet-isleri-baskani-erbastan-cocuk-sayisi-aciklamasi/1698827>

mu aydınlatmak, aile ve dinî rehberlik büroları açmak, ailenin güçlendirilmesi için toplumsal farkındalık oluşturmak adına etkinlikler düzenlemek ve aile konulu materyaller hazırlamak bu görevlerden bazıları. Milli ve manevi değerlerin canlı tutulması için sosyal ve kültürel içerikli çalışmalar yapmak da müdürlüğün vazifelerinden biri. Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü ayrıca, cezaevleri, huzurevleri, çocuk eğitim evleri gibi kurumlarda din hizmeti sunmakla da yükümlü. Sosyal ve kültürel içerikli din hizmetlerinin yaygınlaşması için üniversitelerle işbirliği yapmak da yine Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün görevleri arasında yer alıyor.

Aile ve Dinî Rehberlik Daire Başkanı Sedide Akbulut, 2017 yılında Diyanet TV'ye verdiği röportajda, Diyanet'in sorumluluk alanlarının cami dışına çıkmasının önemine vurgu yaparak, çalışmalarını sosyal ve kültürel içerikli din hizmetlerinin yaygınlaşması yönünde artırdıklarını söylüyor.¹¹ Çalışmaları cami dışına taşımak demek, elbette camiye ihmal etmek demek değil. Diyanet, talep ve arz odaklı hizmet veren bir kurum. Ancak esas amaçlarının, arz odaklı hizmetin rağbet görmesi olduğunu da açıkça dile getiriyorlar. Bunun da ancak, toplumun Diyanet'e duyacağı güvenle artacağını düşünüyorlar. Sedide Akbulut'un "Asıl hedefimiz camiye hayatın merkezi haline getirmek," sözleri, zamanın ruhunu kavrayarak özellikle çocukları, gençleri ve kadınları camiye buluşturmaya işaret ediyor. Diyanet'in hem camiye merkez aldığı hem de cami dışına taşıdığı çalışmalarla amaçladığı ise kamusal hayatta söz sahibi olarak etki alanını genişletmek olduğu kadar genişlettiği alanla toplumun güvenini kazanmak. Akbulut'un, "Diyanet toplumdan ne bekliyor?" sorusuna verdiği, "Slogan olacak ama Diyanet güven bekliyor toplumdan. Bizle buluşmalarını sıklaştırmalarını bekliyoruz," cevabı, kurumun Diyanet hakkında çıkan ha-

11 <https://www.youtube.com/watch?v=GkGcbXX3grA&spfreload=1>

ber ya da eleştirilere verdiği sert tepkilere de açıklık getiriyor. Diyanet'in itibarı hiç olmadığı kadar önemseniyor, kurumunu itibarsızlaştırdığı düşünülen yayın ve açıklamalar dikkatle takip edilerek onlara ânında yanıt veriliyor.

Diyanet bugüne kadar kamusal alana yaptığı farklı müdahalelerle türlü zamanlarda karşımıza çıktı, çıkmaya da devam ediyor. 2008 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı'nın internet sitesinde *İlmihal 2-İslâm ve Toplum* adlı eserin "Kadın Hakları" başlıklı bölümünde yer alan "Feminizm, ahlâki ve sosyal bakımdan çok olumsuz sonuçlar doğurmaktadır," ifadeleri başta kadın örgütleri olmak üzere kamuoyunda tartışma konusu oldu. Diyanet tepkiler üzerine açıklama yaparak kadın hakları konusunda duyarlılık oluşmasını çok önemsediklerini duyurdu ve "Kadın hakları, cinsiyet ayrımcılığı, kadınlara yönelik şiddet, kadınların eğitimi ve benzeri konularda yanlış anlaşılmaya meydan verecek her türlü söz ve tavırdan kaçınmakta duyarlı olacağımızı da bilmenizi isteriz," dedi.¹² Tepkiler üzerine kitap bölümünde değişiklik yapıldı ama kadın düşmanı tutum dinmedi.

2013 yılında Gezi Parkı eylemleri sırasında polis saldırısından kaçmak için Dolmabahçe'deki Valide Sultan Bezmi-alem Camii'ne sığınanlarla ilgili olarak dönemin Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Görmez, "Üç günlük kamera kayıtları bizim elimizde. Sadece yaralılar yok, sadece masum olarak oraya sığınanlar yok. Herhangi bir Müslümanın kabul edemeyeceği başka davranışlar da var," dedi. Camide içki içildiği iddia edilmesi üzerine Diyanet, müfettiş görevlendirerek bir rapor hazırladı. Raporunda, camide alkollü kişilerin bulunduğu, bazı eylemcilerin ise seviştiği öne sürüldü. Müezzin Fuat Yıldırım ifadesinde bu iddiaları reddetti. Diyanet tara-

12 "Diyanet, feministleri kızdırdı" <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/diyanet-feministleri-kizdirdi-8434696>, "Diyanet'in açıklaması ofkeyi yatıştıramadı" <https://www.milliyet.com.tr/gundem/diyanet-in-aciklamasi-ofkeyi-yatistiramadi-505197>

findan hazırlanan raporu yalanlamasının ardından sürülen din görevlisi, kuruma dava açtı.¹³

2015 yılına gelindiğinde, Mehmet Görmez'in başkanlığa tahsis edilen Mercedes marka makam aracını kullanması uzun süre kamuoyu gündemini meşgul etti. Görmez tepkiler üzerine "ibret-i alem olsun diye" aracı iade etti. Diyanet yaptığı açıklamada aracın maliyetinin iddia edildiği gibi 1 milyon lira değil, 322 bin lira olduğunu ve ayrıca zırlı olmadığını söyledi. Erdoğan, "Bilgim olsa 'Mehmet hocam ne yapıyorsun, niye satıyorsun? Senin bineceğin Mercedes'in fiyatı ne ya, gazetelerin attığı manşetlere niye bakıyorsun?' derdim," dedi ve Cumhurbaşkanlığı envanterinde bulunan S-600 Mercedes'i Mehmet Görmez'e gönderdi.¹⁴

2016'da Diyanet'in fetva hattına gelen "Öz kızını öperken şehvet duymanın nikâha etkisi olur mu?" sorusuna internet sitesinde verilen cevap tepki topladı. Cevapta, "Babanın kendi öz kızını öperken şehvet duyması durumunda nikâhın ne olacağı konusunda görüş ayrılığı vardır. Bazı mezheplere göre, babanın şehvetle kızını öpmesi ya da şehvetle ona sarılmasının nikâha bir etkisi yoktur. Kalın elbiselerden tutarak ya da vücuduna bakıp düşünerek, şehvet duyarak bir haramlık oluşturmaz. Ayrıca kızın 9 yaşından bü-

13 "Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Görmez: O caminin 3 günlük kayıtları elimizde" <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/diyanet-isleri-baskani-mehmet-gormez-o-caminin-3-gunluk-kayitlari-elimizde-24359184>, "Diyanet: Camide sevişenler vardı" <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diyanet-camide-sevisenler-vardi-431594>, "Camide içki içtiler' iddiasını yalanlayan müezzin: Teşekkür beklerken tenzil edildim" <https://t24.com.tr/haber/camide-icki-ictiler-iddiasini-yalanlayan-muezzin-tesekkur-beklerken-tenzil-edildim,277963>

14 "Mehmet Görmez yeni Mercedes'le geldi" <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/mehmet-gormez-yeni-mercedes-le-geldi-29354694>, "Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Görmez, yeni arabasıyla iftara katıldı" <https://www.sozcu.com.tr/2015/gundem/diyanet-isleri-baskani-mehmet-gormez-yeni-arabasiyla-iftara-katildi-866231/>, "Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Görmez'e: Senin bineceğin Mercedes'in fiyatı ne ya?" <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/cumhurbaskani-erdogandan-diyanet-isleri-baskani-mehmet-gormeze-senin-binecegin-mercedes-in-fiyati-ne-ya-28974071>

yük olması gerekir,” ifadeleri yer alıyordu. Diyanet yaptığı açıklamada, verilen cevabın tahrif edildiğini iddia etti.¹⁵ Aynı yıl “Müziğin dindeki yeri nedir?” sorusuna karşılık kurumun internet sitesinden, cinsel arzuları tahrik eden ve haramı teşvik eden müzik yapmanın ve dinlemenin günah olduğu yönünde görüş bildirildi.¹⁶ Alevilerle evliliğin caiz olup olmadığı sorusuna, “Müslüman olanla evlenilir, olmayanla evlenilmez,” diye verilen yanıt da 2016 yılına rastlıyor.¹⁷

Diyanet’in Alevilerle ilgili açıklamaları bununla sınırlı kalmadı. Mehmet Görmez’in “Cemevlerinin caminin alternatifi, başka bir inancın mabedi gibi gösterilmesi kırmızı çizgimizdir,” sözlerinden iki sene sonra 2018 yılında dönemin Diyanet İşleri Başkanı Ali Erbaş’ın “Devletimizin üniter yapısı dolayısıyla Müslümanların ibadethanesinin cami olması münasebetiyle cami hem Sünninin hem Alevinin ibadet yeridir,” sözleri Alevilerin tepkisini çekti.¹⁸ Alevi Bektaşî İnanç Kurulu Başkanı Pir Hüseyin Güzelgül, “Diyanet, toplumumu kutuplaşturmaya, ayrıştırmaya yönelik saygısız hamleler yapıyor,” sözleriyle karşılık verdi.¹⁹

2019’da bu kez LGBTİ’lere yönelik nefret söylemi ve nikâhsız birliktelikler Diyanet’in hedefindeydi. Cuma hutbesinde, “Meşru ve muteber bir nikâh olmadan yaşanan birliktelik, Allah tarafından haram kılınmıştır. Cinsiyet seçimini kişisel bir özgürlük alanı gibi göstererek ilahi iradeyi yok saymak,

---

15 <https://www.evrensel.net/haber/269532/diyanetten-fetva-babanin-oz-kizina-sehvet-duymasi-haram-degil>

16 <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/muzik-cinsel-arzulari-tahrik-ediyor-sa-gunahtir-481575#:~:text=Diyanet'in%20fetvas%C4%B1nda%2C%20E2%80%9Cm%C3%BCzi%C4%9Fin,ve%20onlar%C4%B1%20dinlemek%20g%C3%BCnaht%C4%B1r%E2%80%9D%20dedi.>

17 <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diyanetten-skandal-soru-skandal-cevap-458004>

18 <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2018/03/12/ali-erbas-fikih-guncellenmeye-musaittir>

19 <https://www.sivilsayfalar.org/2018/03/16/camide-cem-yapilabilir-mi/>